

Artykuły

Paulina Tomczykowska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Święta ulic toruńskiego Starego Miasta – nowa forma promocji dziedzictwa kulturowego w turystyce miejskiej

Słowa kluczowe: święto ulicy, Stare Miasto w Toruniu, citybreak, turystyka miejska, dziedzictwo kulturowe, zabytki Torunia

Streszczenie: Jedną z najpopularniejszych dziś form turystyki, zwłaszcza w kontekście cieszącego się coraz większą popularnością zjawiska citybreak¹, jest turystyka miejska. Zainteresowanie miastem, jako obiektem turystycznym, ma długą tradycję. Krótkie wyjazdy do atrakcyjnych turystycznie ośrodków miejskich są ciekawą alternatywą dla dłuższych i kosztowniejszych wycieczek np. na wybrzeża lub w góry. Rozwijanie turystyki w miastach jest doskonałym sposobem na ich wzrost gospodarczy oraz na zapoznanie szerokiego grona odbiorców z dziedzictwem kulturowym danego obszaru. Turystyka miejska rozwija się na terenach, które są szczególnie do tego predysponowane. Można do nich zaliczyć zespoły staromiejskie ze względu na nagromadzenie licznych zabytków i szczególną atmosferę minionych epok. Wydaje się jednak, że zwiedzanie cennych obiektów przez współczesnego turystę miejskiego to dla niego za mało. Dlatego liczne organizacje miejskie, instytucje i władze wychodzą naprzeciw, zarówno potrzebom turystycznym odwiedzających miasta jak i mieszkańcom. Organizowane są tzw. święta ulic, podczas których turysta może nie tylko zobaczyć, zwiedzić zabytki, ale także doświadczyć ciekawych przeżyć. Celem artykułu jest charakterystyka zjawiska na przykładzie ulic toruńskiego Starego Miasta.

Wprowadzenie

Coraz popularniejszymi wydarzeniami w przestrzeni miejskiej stają się tak zwane święta ulic. Pomysłodawcami idei są osoby interesujące się lokalną historią i kulturą, przedsiębiorcy, którym zależy na ożywieniu gospodarczym miejsc prowadzenia działalności, lokalne agencje kulturalne, stowarzyszenia oraz fundacje mające na celu integrację mieszkańców i promocję turystyczną. Święta ulic to wydarzenia niezwykle ciekawe, dynamicznie rozwijające się w ciągu ostatnich kilku lat. Uczestnicząc w nich, turysta może zwiedzić zakamarki miasta, które do tej pory położone były poza głównymi turystycznymi trasami miejskimi. Dzięki takim eventom ma on sposobność poznania tożsamości miejsca, smaków, zapachów, które się z nim kojarzą. Towarzyszące świętom ulic koncerty, degustacje, inscenizacje żywej historii, happeningi sprawiają, że turysta doświadcza tego, co najbardziej dla nich charakterystyczne.

Potencjał turystyczny tkwi w każdym zakątku toruńskiego Starego Miasta, a wydarzenia, którym poświęcono niniejszy artykuł są tego potwierdzeniem. Zasadniczym celem pracy jest pokazanie w jaki sposób na wybranych ulicach toruńskiego zespołu staromiejskiego promuje się ich dziedzictwo kulturowe. Ze względu na brak opracowań literaturowych analiza została oparta w większości na materiale źródłowym dostępnym w Internecie oraz osobistych doświadczeniach autorki. Zebrany materiał może stanowić punkt wyjścia do porównań oraz inspirację dla organizatorów podobnych imprez w innych miastach. Tło rozważań stanowiła charakterystyka wybranych ulic polskich miast, które bez wątpienia można określić mianem symbolicznych. Wykazano, że na tych, czasami niewielkich, skrawkach przestrzeni nagromadzona jest duża część dziedzictwa materialnego

¹ Krótkie wyjazdy do miast w celach turystycznych. Termin szerzej wyjaśniony w dalszej części tekstu.

miast. Ulice te stanowią esencję kulturalną danego ośrodka i dzięki swej wyjątkowości są celem podróży turystów, którzy mając niewiele czasu na zwiedzanie, chcą zakosztować atmosfery miasta w pigułce. Są również obiektem zainteresowania samych mieszkańców, którzy coraz częściej stają się turystami na własnym, miejskim terytorium.

Ulice – symbole polskich miast

Słowo „ulica” wywołuje liczne skojarzenia. M. Gołka[2005, ss. 160-161] podaje czym, w jego rozumieniu, są współczesne arterie i jakie rodzą konotacje. Po pierwsze – ulica jest formą przestrzenną umożliwiającą komunikację, po drugie – formą oprawy urbanistyczno-architektonicznej danego ośrodka, miejscem ekspozycji budowli, małej architektury i szaty informacyjnej, po trzecie – jednym ze sposobów lokowania instytucji handlowych, administracyjnych i kulturowych, po czwarte ulica – pewną formą życia społecznego. Jest czymś odmiennym od życia instytucjonalnego i rodzinnego. Jest swoistym połączeniem swobody i reguł, prawdy i fałszu, przygodności i konieczności. Każdy z tych aspektów przyjmuje różne oblicza w zależności od epoki, w której powstawało miasto, funkcji, jaką pełniło, od historycznych przeobrażeń oraz od miejsca, które dana arteria zajmuje w strukturze przestrzennej miasta.

Istnieją ulice, które jednoznacznie kojarzą się z danym miastem. W Nowym Jorku jest to Broadway, najdłuższa arteria świata, przy której położone są najsłynniejsze teatry, liczne kawiarnie, galerie i luksusowe sklepy. Bezsprzeczne skojarzenia z tym miastem budzi również Wall Street – mekka graczy giełdowych. Paryż, obok wieży Eiffla słynie z Pól Elizejskich, gdzie co roku obchodzona jest rocznica zburzenia Bastylli i gdzie kończy się światowej sławy wyścig kolarski Tour de France. Bulwar Zachodzącego Słońca to reprezentacyjna ulica w Hollywood, dzielnicy Los Angeles. Przy niej położone są najokazalsze rezydencje gwiazd filmowych, a szansa spotkania ulubionego aktora przyciąga na nią rzesze odwiedzających. Tokijskie skrzyżowanie Shibuya, zaliczane do najruchliwszych ciągów komunikacyjnych świata, wywołuje w turystach niesamowite uczucie pędu. Jego przeciwieństwem jest cicha i urokliwa Złota Uliczka na praskich Hradczanach. Przyciąga niezwykłym klimatem i aurą tajemniczości. To senna, mała ulica, która sprawia wrażenie, że czas się w niej zatrzymał.

Również w Polsce można odnaleźć ulice, które stanowią symbol miasta, w którym się znajdują. Ich wyjątkowość wynika z wielu różnych przyczyn, które warto przeanalizować. Jedną z najpopularniejszych w kraju ulic jest łódzka Piotrkowska (fot. 1). Jej historia jest zwierciadłem rozwoju dziewiętnastowiecznej Łodzi oraz całej aglomeracji łódzkiej. Przebieg arterii pokrywa się z historycznym Traktem Piotrkowskim wiodącym z Piotrkowa Trybunalskiego do Łęczycy przez Zgierz [Wolaniuk 2009, s. 173]. Ulica Piotrkowska, zwana też przez mieszkańców „Pietryną”, stanowi jedną z głównych atrakcji turystycznych tego miasta. Kreatorami jej wizerunku byli bogaci właściciele fabryk, którzy w czasie wielkokapitalistycznego rozwoju ośrodka zaczęli zastępować drewniane budownictwo wielkimi murowanymi willami. Ulica Piotrkowska stanowi „kręgosłup” miasta, jest przykładem klasycystycznego planowania urbanistycznego i najmocniejszym atutem układu przestrzennego Łodzi [Wolaniuk 1997, s. 63]. Poza wyjątkową architekturą tej głównej osi miasta do jej osobliwości zaliczyć należy również Aleję Gwiazd i Galerię Wielkich Łódzian. Inicjatorem pomysłu stworzenia Alei były Jan Machulski². W 1998 roku wmurowano pierwszą z gwiazd dedykowaną Andrzejowi Sewerynowi³ [Kobołek 2005, s. 237]. Na początku 2014 roku swoją gwiazdę w Alei posiadało ponad sześćdziesiąt osób związanych ze światem kultury, zwłaszcza filmu, teatru i muzyki. Galeria Wielkich Łódzian

² Polski aktor (ur. 3.07.1928 r., zm. 20.11.2008 r.) w Łodzi, absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej i Teatralnej w Łodzi (obecnie: Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera).

³Polski aktor teatralny i filmowy (ur. 25.04.1946 r.).

zainicjowana została z kolei w 1999 roku przez Marcela Szytenchelma⁴, jako zespół plenerowych rzeźb upamiętniających sylwetki sławnych łodzian. Część z nich zaprojektowana została tak, by pomnik osobistości znajdował się nie na cokole, lecz na ławce. Zamysłem autora było umożliwienie podziwianym sfotografowania się obok postaci [Kowalewicz 2006]. Ulica Piotrkowska mimo wielu przemian funkcjonalnych, które zachodziły na przestrzeni dziejów, nadal pozostaje wizytówką i symbolem miasta, jego główną osią i sercem. Do końca roku 2014 ma zakończyć się jej remont, dzięki któremu poszerzeniu uleg ma przestrzeń przeznaczona dla spacerujących. Rewitalizacji poddawane są również zabytkowe kamienice, wzbogacana i urozmaicana jest mała architektura [Witkowska, 2012]. Wszystkie te zabiegi mają na celu utrzymanie rangi ulicy jako handlowego symbolu miasta, co w dobie silnej konkurencji z galeriami handlowymi wymaga wielkiego nakładu pracy.

We Wrocławiu charakterystyczną arterią jest ulica Świdnicka, powstała w czasie średniowiecznego lokowania miasta. Od samego początku uważana jest za pryncypialną drogę stolicy Dolnego Śląska. W średniowieczu przebiegała tędy droga z Pomorza i Wielkopolski na Śląsk, do Świdnicy. B. Maciejewska [2009, s. 179]. w przewodniku swojego autorstwa pisze: „Kto chce poznać Wrocław i poczuć jak bije puls miasta, musi przyjść na Świdnicką”. Trakt składa się z trzech odcinków: północnego – najstarszego (zamkniętego dla ruchu kołowego), środkowego i południowego. Ich powstawanie odpowiada fazom historycznego rozwoju miasta. Swoją ostateczną formę ulica zyskała w latach dwudziestych XX wieku. Obecna wyjątkowość ulicy polega między innymi na tym, że skupione są przy niej ważne obiekty handlu i dziedzictwa kulturowego, które reprezentują style architektoniczne różnych epok. Do najokazalszych budynków należą między innymi dawny Teatr Miejski, w którym dziś znajduje się opera, gotycki kościół pod wezwaniem Ducha Świętego oraz gotycka świątynia pod wezwaniem świętych Stanisława, Wacława i Doroty. Przy ulicy Świdnickiej swoje idee realizowali najśłynniejsi architekci, czego dowodem są kamienice Sachsów i dawny dom towarowy Schottändera [Maciejewska 2009, s. 180-181]. Atrakcyjność traktu wynika z jego silnego zróżnicowania morfologicznego, architektonicznego i fizjonomicznego. Ulica ta, w opinii R. Kozieła i B. Miszewskiej [1997, s. 34], pełni również funkcje ekstraordynaryjne, ze względu na charakter organizowanych przy niej wydarzeń, co dodatkowo podkreśla jej unikatowość. Przy niej odbywały się happeningi Pomarańczowej Rewolucji, wiece młodzieżowe, wystąpienia partyjne itp. W opinii U. Kozioł [1996, ss. 106-107] ulica Świdnicka stanowi swoisty tygiel folklorystyczny, miejsce integracji różnej maści artystów, grajków, drobnych sprzedawców i rzemieślników.

Przez centrum Poznania przebiega ulica, która wyróżnia się spośród innych nietypową, odbiegającą od zwyczajów językowych, nazwą. Ulica Święty Marcin (nie Świętego Marcina) wzięła się od nazwy osady powstałej przy kościele pod tym samym wezwaniem. Pierwszy raz była wzmiankowana w dokumentach już w połowie XIII wieku, ale do miasta została włączona dopiero pod koniec XVIII stulecia [Pazder (red.) 2010, s. 231]. Od początków XIX wieku ulica stanowiła główną arterię tętniącego życiem i rozwijającego się ośrodka. Trakt nabrał wówczas reprezentacyjnego charakteru i prestiżu. Stanowił wizytówkę Poznania, szlak pomników i zabytków, swoją historią sięgających średniowiecza. Osobliwością ulicy Święty Marcin są podwórka przynależne do położonych przy niej kamienic. M. Szymaniak [2011] podaje, że niemal do końca XIX wieku Poznań okalały mury twierdzy, co wymagało stosowania niecodziennych rozwiązań urbanistycznych w mieście. Podwórka kształtowane wówczas tak, by przypominały uliczki odchodzące od głównej arterii, a oficynom nadawano ciekawe architektoniczne formy. Przy tej ulicy można byłoby stworzyć niepowtarzalny turystyczny szlak miejski wzorem szlaku turystycznego podwórek przy ulicy Piotrkowskiej w Łodzi zaproponowanego przez J. Orzechowską [2010, s. 16].

⁴ Polski aktor, reżyser i animator kultury związany z Łodzią (ur. 20.10.1956 r.)

Ulica Święty Marcin, kiedyś kojarzona z wielkomiejskim, życiem i luksusem, dziś niestety wymaga rewitalizacji. Podczas II wojny światowej trakt uległ silnym zniszczeniom, co dało pretekst powojennym planistom miejskim do odbudowania go w stylu modernistycznym. Powstały ciąg przeszklonych wieżowców „Alfa” całkowicie zaburzył i zatarł dawne piękno ulicy [Pazder (red.)2010, s. 234]. Od ponad dwudziestu lat o dawnej świetności ulicy przypomina jej święto, które corocznie, jedenastego listopada, łączone jest z hucznymi obchodami imienin Świętego Marcina. Punktem kulminacyjnym święta jest korowód świętomarciński, po którym patron ulicy odbiera klucze do miasta z rąk prezydenta Poznania. Ważny element obchodów stanowi również wystawa w Zamku Cesarskim poświęcona historii tej części miasta.

W stolicy Wielkopolski znajduje się również jedna z najbardziej znanych ulic handlowych w Polsce – ulica Półwiejska. Znaczące zmiany jakie zaszły na niej w ostatnich latach, sprawiły, że jest ona kojarzona już nie tylko przez mieszkańców Poznania. Ulica od początków swojego istnienia stanowiła ważną przestrzeń handlową w mieście. Okresem prawdziwej prosperity był dla niej przełom XIX i XX wieku, kiedy to w zabytkowych kamienicach swoją działalność prowadzili bogaci kupcy i renomowani rzemieślnicy. Rozwój ulicy Półwiejskiej uległ zahamowaniu wraz z wybuchem II wojny światowej oraz na skutek niekorzystnych decyzji politycznych podejmowanych w czasach Polski Ludowej. W okresie transformacji, który rozpoczął po roku 1989, ulicy rozpoczęto przywracać dawny blask. O zabytkowe kamienice zaczęli troszczyć się potomkowie ich dawnych właścicieli. Z ich inicjatywy, przy pomocy władz miasta, przystąpiono do architektonicznej odnowy oblicza ulicy Półwiejskiej [<http://polwiejska.com.pl/?historia,83>, 02.02.2014 r.]. Drogę zamieniono w deptak, co również przyczyniło się do przywrócenia jej dawnego „handlowego” ducha.

Przy ulicy Półwiejskiej znajduje się również jedna z najładniejszych galerii handlowo-usługowych Europy – Stary Browar. Nie jest to jedynie miejsce czystego „shoppingu”. Kreatorom miejsca przyświecała chęć uczynienia z niego multifunkcyjnej przestrzeni kulturalnej. Dziś Stary Browar, powstały w zabytkowym budynku dawnej browarni Huggerów, liczącym ponad 150 lat, z powodzeniem łączy funkcje mallu z elitarnym centrum sztuki [Pazder (red.)2010, s. 188]. W Starym Browarze eksponuje się historię miejsca i kładzie silny nacisk na promocję kultury. Współcześnie to ważny adres na turystycznej mapie Poznania. Przebywanie na ulicy Półwiejskiej oraz w okolicznych obiektach pozwala łączyć turyście przyjemność zakupów z kontemplacją odnowionych detali zabytkowych frontów kamienic oraz poczuć atmosferę prawdziwego, kupieckiego Poznania.

Najsłynniejszą ulicą położoną najdalej na południe Polski są zakopiańskie Krupówki. Ponad kilometrowy odcinek drogi swą nazwę zawdzięcza rodzinie Krupów, do której należała polana Krupówka. Była to wąska ścieżka łącząca zakopiańskie Nawsie(jak dawniej nazywano centra wsi)z Kuźnicami, dziś osiedlem w granicach administracyjnych miasta [Gąsienica-Józkowy 2013]. Już na przełomie XIX i XX stulecia Krupówki zaczęły stawać się handlowym centrum Zakopanego. Dziś jest to gwarny deptak, który bez wątpienia stanowi symbol miasta pod Tatrami. Mimo turystycznego zgiełku, jaki niezależnie od sezonu panuje na tej ulicy, można poczuć tu jeszcze ducha przeszłości. Przy Krupówkach stoi budynek najstarszego zakopiańskiego hotelu, zwanego Hotelem „Pod Giewontem”, który nie pełni dziś już tej funkcji. Przeznaczony do rozbiórki po II wojnie światowej, został odrestaurowany w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, następnie ułożono w nim obiekt gastronomiczny [Pinkwart 2004, ss. 84-88]. Tym samym zachowano cenny obiekt dziedzictwa kulturowego. Przy Krupówkach mieści się również najstarsza szkoła zawodowa w mieście, pierwszy zakopiański dom kultury tzw. Dwór Tatrzański oraz kościół pod wezwaniem Świętej Rodziny w stylu neoromańskiego z widocznymi we wnętrzu wpływami stylu zakopiańskiego, pseudobarokowego i art déco [Pinkwart 2004, s. 85-88] oraz wiele innych zabytkowych obiektów. W tłumie i zgiełku, skupiony i szukający śladów przeszłości turysta kulturowy jest

w stanie poznać i zobaczyć budowle i związane z nimi wydarzenia historyczne, które ukształtowały dzisiejsze Zakopane.

Władze miasta Zakopane nie chcą dopuścić, by Krupówki zatraciła swój niepowtarzalny charakter, dlatego postulują stworzenie Parku Kulturowego⁵. Dzięki temu możliwe stałoby się podziwianie miasta nie tylko przez pryzmat ulicznego chaosu, ale też od strony ciągle żywej zakopiańskiej kultury, którą zdominować próbują sklepy i restauracje sieciowe. Z. Myczkowski [2007, s. 115] uważa, że utworzenie parku stanowi szansę zapewnienia trwałej wartości i atrakcyjności lokalnego krajobrazu. Jest to też „lokata” w walucie w dzisiejszych czasach najcenniejszej, czyli części przestrzeni wyrażającej się pięknem i harmonią krajobrazu. Współczesne Zakopane jest idealnym miejscem, w którym ochronę środowiska przyrodniczego można połączyć z ochroną środowiska kulturowego.

Ulicami kojarzącymi się ze stolicą Polski – Warszawą – są reprezentacyjne Krakowskie Przedmieście oraz ulica Nowy Świat (fot. 3.), stanowiące odcinek dawnego Traktu Królewskiego. Już same nazwy ulic informują o ich historycznym dziedzictwie. Nazwa Krakowskie Przedmieście nawiązuje do dawnej stolicy Polski – Krakowa, do którego prowadził przebiegający wzdłuż dzisiejszej ulicy historyczny trakt Zakroczym – Czersk. Nowy Świat to dawne przedmieście miasta królewskiego i pierwsza świecka jurydyka [Lorenc 2014]. Współcześnie najważniejsze pochody, marsze, demonstracje przemieszczają się właśnie tymi ulicami. Również w przeszłości tędy przechodzili uczestnicy manifestacji. Od XVI wieku przy obu arteriach budowano wielkie magnackie rezydencje i szlacheckie pałace. Do czasu II wojny światowej zarówno Krakowskie Przedmieście jak i Nowy Świat stanowiły najbardziej prestiżowe ulice stolicy. Ich blask osłabł znacznie w drugiej połowie XX wieku. Nowy Świat został poddany rewitalizacji w latach dziewięćdziesiątych XX stulecia, a Krakowskie Przedmieście w pierwszej dekadzie XXI wieku. W wyniku podjętych działań obie ulice ponownie stały się eksponowanymi arteriami, przy których usytuowane są zabytkowe kamienice, hotele i pałace. Wspomnieć można między innymi Pałac Potockich i Pałac Namiestnikowski zwany też Pałacem Prezydenckim przy ulicy Krakowskie Przedmieście czy Kamienicę pod Biustonoszami, Pałac Branickich i Pałac Kossakowskich na Nowym Świecie [Majewski 2006, s. 31, 33]. Oba trakty uważane są dziś za tzw. salon Warszawy. W związku z przeprowadzonymi w pierwszej dekadzie XX wieku pracami rewitalizacyjnymi ruch samochodowy na ulicach został znacznie ograniczony. Arterie ponownie stały się reprezentacyjnymi deptakami⁶.

Fot. 1. Ulica Piotrkowska

Źródło: www.lodz.naszemiasto.pl, 3.02.2014 r.

⁵ Jedną z form ochrony zabytków w Polsce przewidzianych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568). Park Kulturowy to określony obszar powoływany w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

⁶ Ulica Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat w okresie wiosenno-letnim zamykane są w weekendy dla ruchu kołowego.

Fot. 2. Sopoeki „Monciak”Źródło: <http://www.mysopot.net.pl/> 4.02.2014 r.**Fot. 3.** Ulica Nowy ŚwiatŹródło: <http://www.bank-zdjec.com/foto/21577/> 3.02.2014 r.

Kolejnymi ulicami w Polsce, które są jednoznacznie kojarzone z danym miastem są ulica Floriańska w Krakowie oraz ulica Bohaterów Monte Cassino w Sopocie. Pierwsza z nich, podobnie jak Świdnicka we Wrocławiu, zachwyca nie tylko bogactwem architektonicznym. W tym tętniącym życiem miejscu spotykają się uliczni grajkowie, performerzy, którzy starają się zwrócić uwagę przechodniów i turystów. Każda ze zlokalizowanych przy niej kamienic to osobna historia składająca się na niepowtarzalny klimat ulicy, która od momentu wytyczenia do dnia dzisiejszego nigdy nie zmieniała nazwy [Adamczewski 1980, s. 170]. Na północnym końcu traktu znajduje się średniowieczna Brama Floriańska, od której ulica wzięła swoją nazwę. Budowla stanowi pozostałość po trzynastowiecznych fortyfikacjach i jest dziś jednym z symboli Krakowa. Turyści, którzy chcą dostać się z Dworca Głównego na Stare Miasto w Krakowie, zazwyczaj przechodzą właśnie tą Bramą. Ulica Floriańska stanowi fragment historycznej Drogi Królewskiej łączącej Kleparz⁷ i Wawel, którą przemierzali się monarchowie podczas koronacji i uroczystych wyjazdów na Zamek Królewski.

Przy Drodze Królewskiej zlokalizowane są najcenniejsze zabytki architektoniczne Krakowa. Przy ulicy Floriańskiej wyróżniają się zabytkowe kamienice, którym nadano oryginalne nazwy, często nawiązujące do zawodów dawnych właścicieli lub minionych funkcji obiektów. Ulica Floriańska to dawna mekka artystów i krakowskiej cyganerii. Bliskość uczelni wyższych spowodowała, że znajdująca się w kamienicy pod numerem 45 kawiarnia o nazwie Jama Michalika stała się popularnym miejscem wśród poetów, kabareciarzy, muzyków i dziennikarzy okresu Młodej Polski [Kuczman 2005, s. 88]. Oprócz artystów tej epoki ulica Floriańska budzi skojarzenia z Janem Matejko, który zamieszkiwał i pracował w kamienicy pod numerem 41 [Michalec 2009, s. 117].

O wyjątkowości ulic świadczą nadawane ich nazwom zdrobnienia. Łódź ma swoją „Pietrynę” a Sopot „Monciaka” (fot. 2). Historia ulicy Bohaterów Monte Cassino, której nazwa została ustanowiona w latach pięćdziesiątych XX wieku, jest krótsza niż większości charakteryzowanych w niniejszym opracowaniu ulic-symboli. W obecnej formie ulica zaczęła kształtować się w latach trzydziestych XIX wieku wraz z rozpoczęciem budowy kąpieliska. Wcześniej centralnie położona oś łączyła rybacką osadę z sopocką wsią. Nasilający się ruch turystyczny w Sopocie zaowocował tym, że już przed II wojną światową ówczesna ulica Morska, zabudowana została wieloma kamienicami, w których mieściły się sklepy, zakłady usługowe i restauracje. W latach sześćdziesiątych ulicę zamieniono w deptak. Już wówczas ruch turystyczny był na niej tak duży, że utrudniał komunikację samochodową [<http://www.sopot.net/monciak.htm>, 22.02.2014 r.]. Charakteru sopockiej ulicy nadaje

⁷ W latach 1366-1792 samodzielne miasto na północ od krakowskiego Starego Miasta.

z jednej strony eklektyczna architektura, z drugiej drobni handlarze pamiątek, karykaturzyści, malarze, kuglarze czy grajkowie, którzy szczególnie ją sobie upodobałi.

Przytoczone przykłady świadczą o tym, że niektóre ulice jednoznacznie budzą skojarzenia z miastem, w którym się znajdują. Wszystkie z nich, mimo burzliwej historii, nadal zachowały swoje niepowtarzalne piękno, urok oraz klimat i stanowią obiekty zainteresowania uczestników turystyki miejskiej. Miasta stanowiły jeden z głównych celów podróży turystycznych od samego początku istnienia zjawiska. Jednym z ważniejszych motywów turystycznych przyjazdów do miast jest aspekt poznawczy. W związku z tym ruch turystyczny koncentruje się głównie w śródmieściach stanowiących najważniejsze świadectwo historii. Elementami, które sprzyjają powstawaniu tak zwanego TBD lub CTD (ang. *touristbusiness district, central touristdistrict*) są przede wszystkim skupione w śródmieściu zabytki architektury, obiekty kulturalne, sklepy, usługi gastronomiczne oraz hotelowe [Mika 2007, s. 319, 325]. Jednak obok chęci samego zwiedzania jest jeszcze w turyście kulturowym chęć doświadczania. W takich miejscach jak przytoczone ulice istnieje możliwość „chłonięcia” ducha minionych czasów, obserwowania „życia ulicy”, które tętniąc współczesnym gwarem walczą o to, by nie zatracić atmosfery minionych epok.

Geneza zjawiska „świąt ulic”

Centralne części wielu polskich miast w ostatniej dekadzie straciły swoje pierwotne znaczenie, gubiąc swój tradycyjny charakter, który według M. Nowakowskiego [1990, s. 8] powinien wyrażać się koncentracją w centrach obiektów handlu, gastronomii, rzemiosła kultury, rozrywki i administracji. W opinii wspomnianego autora Stare Miasto powinno być miejscem najwyższej aktywności gospodarczej, kulturalnej i najczęstszych kontaktów społecznych oraz wymiany informacji. Niestety coraz częściej mieszkańcy miast odwracają się od centrów i na realizację swoich potrzeb wybierają inne przestrzenie w mieście. W literaturze przedmiotu zaczęto nawet posługiwać się terminem „kryzys centrum” [Gachowski 2004, s. 84]. Nie jest to zjawisko pozytywne, bowiem starówki polskich miast pustoszeją. Brak zainteresowania obszarem centralnym ze strony mieszkańców przekłada się na brak zainteresowania ze strony inwestorów. To z kolei sprawia, że w centrach zaczynają „straszyć” puste kamienice, ponure i niezadbane podwórka, zdewastowane witryny dawnych sklepów. Takie widoki z pewnością nie działają pozytywnie na turystów. W opinii B. Głydy [2013, ss. 52-53] w sercach wielu miast zaczyna gościć pustka. Zatracają się symbole, „usycha” miejskie życie. Problem stał się dostrzegalny, dlatego wiele instytucji oraz przedstawiciele władz miast kreuje różne rozwiązania celem ożywienia tych wyjątkowych pod każdym względem terenów.

Celem przywrócenia zainteresowania centralnymi obszarami miasta zaczęto w Polsce popularyzować imprezy określane jako „święto ulicy” lub „imieniny ulicy”. Jest to element kreowania wizerunku miejsca. Trudno jednoznacznie stwierdzić kiedy narodziła się idea takiej promocji dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnej integracji mieszkańców i inwestorów. Wydaje się, że pomysł powstał w nawiązaniu do znanego szerzej zjawiska jakim są święta miast lub gmin. Są to zazwyczaj kilkudniowe (weekendowe) imprezy organizowane przez władze administracyjne celem zintegrowania mieszkańców oraz przyciągnięcia turystów. Wydarzenia takie jak koncerty znanych wykonawców, specjalne wystawy w muzeach czy pikniki są doskonałą okazją do promocji lokalnej kultury.

Święta ulic trwają krócej, zazwyczaj od kilku do kilkunastu godzin, choć zdarzają się wyjątki. Zamysłem działań osób zaangażowanych w ich organizację jest zwrócenie uwagi na niepowtarzalną atmosferę miejsca, piękno otaczającej architektury, ważne wydarzenie historyczne, znaną postać związaną z daną ulicą lub inny element, który wyróżnia ją spośród innych. Taka forma promocji i prezentacji sprawdza się w coraz większej liczbie polskich miast. Obchodzi się święta ulic zarówno tych najdłuższych i najpopularniejszych jak np. Piotrkowskiej w Łodzi lub ulicy Święty Marcin w Poznaniu, jak i tych, które mierzą

kilkadziesiąt metrów i wcześniej nie stanowiły przedmiotu zainteresowania turysty. Leżały poza utartymi szlakami miejskimi, a przewodnicy rzadko na nie zaglądali. Internet stanowi doskonały kanał dystrybucji informacji w tym zakresie, dlatego z roku na rok systematycznie rośnie liczba zarówno ulic obchodzących święto, jak i osób, które biorą w nich udział, zarówno po stronie organizatorów jak i odbiorców.

J. Orzechowska [2010, s. 15] podaje, że turysta kulturowy, który interesuje się turystyką miejską, nastawiony jest na krótkoterminowe wyjazdy do turystycznie atrakcyjnych miast. Wzięcie udziału w święcie ulicy podczas zwiedzania miasta pozwoliłoby turyście nie tylko zobaczyć i zwiedzić poszczególne obiekty, ale również przeżyć coś niepowtarzalnego. Ponadto analizowane wydarzenia mogłyby z powodzeniem stać się elementem wyjazdów typu *citybreak*. Są to krótkie, praktykowane przez cały rok podróże turystyczne do atrakcyjnych miast [Prylińska, Rutkowska 2009, ss. 4-5]. Jedną z ich cech charakterystycznych jest minimalizacja czasu poświęcanego na wypoczynek podczas wyjazdu [Krajewski 1997, ss. 7-11]. Czas turysty podczas takiej wycieczki jest maksymalnie wypełniony atrakcjami, zwłaszcza partycypacją w różnych formach imprez: koncertach, pokazach, wystawach, degustacjach itp. Jednodniowe lub kilkugodzinne wycieczki do miast wpisują się w aktualne trendy turystyczne. Przy absorbujących, zajmujących coraz więcej czasu obowiązkach domowych i życiu zawodowym trudno znaleźć czas na długie wyjazdy i ich przygotowywanie. Nie sposób nie zgodzić się z opinią M. Szablikowskiej-Manys i M. Miedzińskiej [2007, ss. 152-157], które uważają, że mamy do czynienia z postępującym się skracaniem zasobów czasu wolnego. W związku z tym coraz więcej osób z chęcią korzysta z zaprojektowanych, przemyślanych i organizowanych przez inne podmioty form wypoczynku i turystyki. Święta ulic łączą atrakcje turystyczne dostępne osobom w każdym wieku, dzięki czemu ich popularność systematycznie wzrasta.

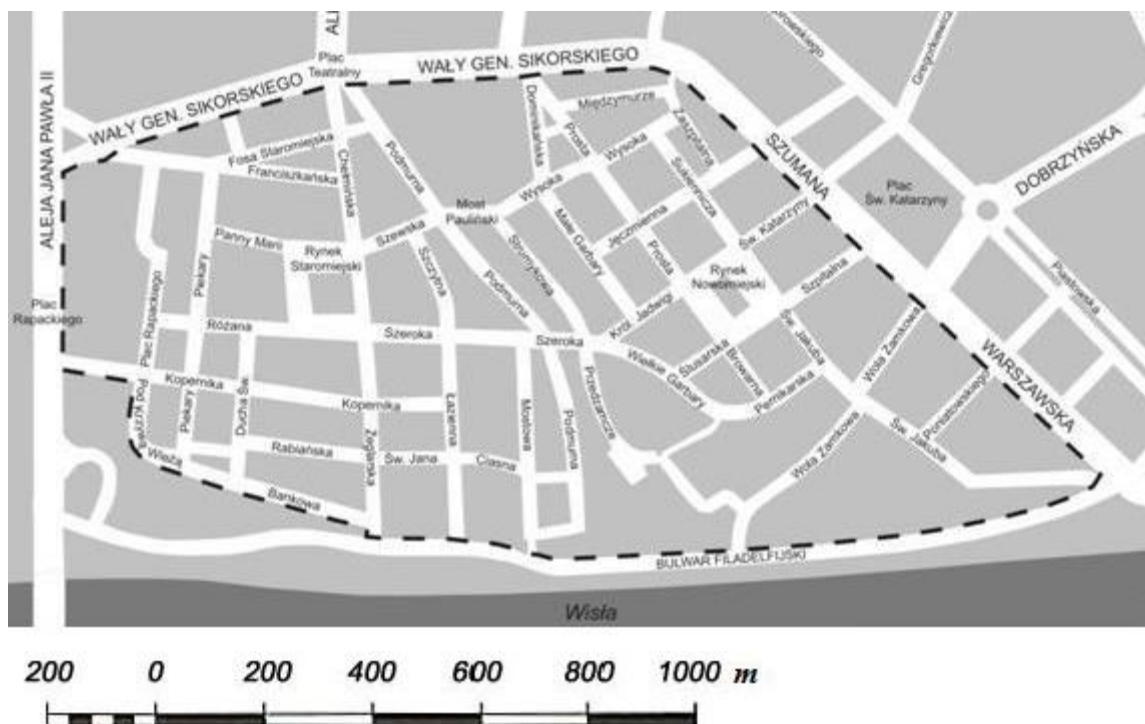
Stare Miasto w Toruniu – walory historyczne, architektoniczne i kulturowe

Stare Miasto w Toruniu to od dekad wizytówka i serce Torunia. Celem każdego turysty, który przyjeżdża do miasta jest zobaczenie tej architektonicznej i urbanistycznej perły. Rada Miejska w Toruniu w 2005 roku uczyniła z toruńskiego Starego Miasta jedną z dwudziestu czterech części urzędowych miasta. Jego północna granica administracyjna przebiega na linii ulic Czerwona Droga, Odrodzenia i Przy Kaszowniku. Granicę południową wyznacza rzeka Wisła. Obszar od wschodu zamykają ulice Przy Kaszowniku i Stanisława Skrzyńskiego, zaś od zachodu Aleja Jana Pawła II. Jednakże częściej Stare Miasto utożsamiane jest z nieco mniejszym obszarem. Na północy zespół staromiejski ograniczony jest ulicą Wały Generała Sikorskiego, zaś od wschodu ulicami Leona Szumana, Placem Świętej Katarzyny i Warszawską. Południowa linia badanego obszaru opiera się o Bulwar Filadelfijski (ryc. 1). Powierzchnia tego fragmentu liczy 41 ha i stanowi 0,35% powierzchni liczącego ponad dwieście tysięcy mieszkańców miasta [Jaroszevska-Brudnicka, s. 106].

Pisząc dziś o Starym Mieście w Toruniu należy pamiętać, że jest to tak naprawdę połączenie dwóch oddzielnych średniowiecznych miast. Pierwsze, Stare Miasto, otrzymało prawa miejskie w roku 1233, drugie, założone przez Zakon Krzyżacki Nowe Miasto, uzyskało akt lokacyjny w roku 1264. Obydwa ośrodki, oddzielone murami i fosą, stanowiły dwa odrębne miejskie organizmy, z własnymi radami miejskimi i odmiennymi prawami [Rozwadowski 1990, s. 5]. Do złączenia obu obszarów miejskich doszło dopiero w 1454 roku, kiedy Państwo Zakonne chyliło się ku upadkowi [Rozwadowski, 1990, s. 6]. Toruń przez stulecia pełnił ważne funkcje handlowe, administracyjne, religijne, naukowe oraz kulturowe na Ziemi Chełmińskiej. Centralna część układu urbanistycznego miasta stanowiła od początku jego istnienia główny ośrodek rozwoju działalności zarówno kupieckiej jak i wytwórczej. Współcześnie miasto jest jednym z najistotniejszych punktów na trasie zwiedzania wielu grup turystycznych. Fakt ten nie powinien dziwić, jeśli weźmie się pod uwagę piękno i walory tego miejsca. Toruńska Starówka do dziś zachowała swój tradycyjny,

pierwotny układ. Ominęły ją większe zniszczenia, które często stanowią nieodłączny element historii innych miast. Dzięki temu zabytkowe kamienice, baszty, fragmenty murów miejskich, spichrze i ciasne uliczki mogą do dziś cieszyć oko turysty.

Ryc. 1. Śródmieście Torunia z zaznaczonym obszarem Starego Miasta

Źródło: opracowanie własne, podkład: www.zumi.pl, 1.02.2014 r.

Piękna starówka to materialna, kulturalna i duchowna spuścizna wielu pokoleń. Dobrze zachowane Stare Miasto zostało uznane za szczególnie cenne w skali międzynarodowej, co zaowocowało wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO w 1997 roku [Targowski 2012, s. 5]. Zespół urbanistyczny znalazł się na liście na podstawie kryterium II i IV. Oznacza to, że ukazuje znaczną wymianę wartości, która zachodziła w danym okresie czasu lub na danym obszarze kulturowym świata w dziedzinie architektury, sztuk monumentalnych, urbanistyki lub projektowania krajobrazu. Jest również wybitnym przykładem zespołu architektonicznego, który ilustruje znaczące etapy w historii ludzkości [http://www.unesco.pl/kultura/dziedzictwo-kulturowe/swiatowedziedzictwo/polskie-obiekty/, 19.03.2014 r.].

Miasto promuje się kilkoma hasłami, które zdążyły się już zakorzenić w świadomości turysty i stanowią doskonały element promocji miasta. Jeden ze sloganów („gotyk na dotyk”) nawiązuje do ceglanej, gotyckiej architektury starówki. Uważa się, że średniowieczne budynki, zarówno świeckie jak i sakralne, stanowią jeden z najlepiej zachowanych w Europie Północnej przykładów tego stylu w budownictwie. Logika rozmieszczenia w nim poszczególnych funkcji współgrała z akcentami architektonicznymi, ich skalą i usytuowaniem. Główne budowle wzniesiono na prawie równoległych liniach o kierunku zbliżonym do przekątnych przecinających rynki Starego i Nowego Miasta. Efektem takiego planowania jest jedna z piękniejszych w Polsce panorama, którą podziwiać można z lewego brzegu Wisły [Rozwadowski 1990, s. 9]. W niemal niezmiennionej przestrzeni starówki, wzbogacanej przez stulecia różnymi budowlami, gotyk pozostał dominującym stylem w architekturze i sztuce miasta. Najbardziej znane zabytki Torunia reprezentują właśnie ten okres: ruiny zamku krzyżackiego, obszerny Ratusz Staromiejski, kościół św. Jakuba, kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, Katedra świętych Janów i wiele innych. Toruń to także miejsce narodzin wielkiego astronoma Mikołaja Kopernika, który obok słynnych

pierników, stanowi niepodważalny symbol miasta. Gród Kopernika to również miasto nauki, a akademicka, ludyczna atmosfera jest wyczuwalna dzięki obecności tysięcy studentów. Stopnia wartości architektonicznej, historycznej i kulturowej poszczególnych zabytków nie sposób nie docenić. To właśnie święta ulic pozwalają w szczególny sposób zwracać uwagę na poszczególne z walorów.

Święta ulic – atrakcja dla turystów i nie-turystów

Rozwój turystyki miejskiej, zdaniem R. Maitlanda [2008, ss. 15-25], odbywa się w zaplanowanej dla celów turystyki przestrzeni, która zazwyczaj wyróżnia się na tle innych obszarów miejskich. Według klasyfikacji przestrzeni turystycznej, Toruń można zakwalifikować do miast turystyczno-historycznych, odznaczających się nagromadzeniem obiektów dziedzictwa historyczno-kulturalnego, które są przedmiotem zainteresowania turysty [Fainstein, Judd 1999, ss. 261-272]. Warto w tym miejscu nadmienić, że „konsumentami” niektórych walorów, usług i atrakcji turystycznych w miastach są również jego mieszkańcy [Derek i in., 2013, s. 7]. Autorzy podają ponadto, że współczesne miasta są przede wszystkim miejscami nasilonej konsumpcji, często rozumianej jako rozrywka. Wiąże się z tym uczestnictwo w wydarzeniach sportowych i kulturalnych. Mieszkańcy miast zaczynają się coraz częściej zachowywać jak turyści. Na to zjawisko uwagę zwrócili B. Merriles i in. [2005], którzy nazywają takie osoby „okazjonalnymi turystami”. W nawiązaniu do tych perspektyw badawczych można uznać, że mieszkańcy Torunia uczestniczący w wydarzeniach kulturalnych, jakimi niewątpliwie są „święta ulic”, stają się turystami we własnym mieście. Dylematy związane z turystyką w dużych miastach M. Madurowicz zilustrował w następujący sposób [2008, s. 73]:

- mieszkańcy w swoich miastach w coraz większym stopniu przejawiają zachowania będące dotąd domeną turystów;
- w miastach zaciera się podział na turystów i nie-turystów, na mieszkańców i nie-mieszkańców;
- w kategorii nie-turystów znajdują się między innymi mieszkańcy danego miasta, a w kategorii nie-mieszkańców znajdują się między innymi turyści;
- w miastach coraz częściej spotkać można nie-turystę i nie-mieszkańca niż precyzyjnie określonego lub samookreślającego się turystę i mieszkańca;
- uczestnikami turystyki w mieście zazwyczaj są turyści, podczas gdy grono uczestników turystyki miejskiej można włączyć zarówno turystów jak i mieszkańców;
- próba oceny, kto jest turystą w wielkim mieście, a kto nim nie jest, sprawia wiele problemów badawczych.

Turystyka miejska nie jest pojęciem tożsamym z terminem „turystyka w mieście”. Turystyka miejska polega na specyficznych zachowaniach polegających na odwiedzaniu i poznawaniu miasta traktowanego jako dziedzictwo kulturowe i uznawanego za niepodzielny element przestrzeni turystycznej [Kowalczyk 2005, ss. 155-197]. W opinii M. Preislera [s. 114], motorem napędzającym rozwój turystyki miejskiej mogą być wydarzenia mające w nim miejsce. Za najlepsze przykłady autor podaje cykliczne imprezy sportowe, rozrywkowe oraz kulturalne np. karnawał w Wenecji, festiwal filmowy w Cannes. Podobny mechanizm działa w przypadku imprez o charakterze krajowym, regionalnym i lokalnym. Autor wskazuje tutaj na jarmarki, krajowe festiwale filmowe, msze święte wieńczące pielgrzymki itp. Dodaje, że wydarzenia te nie potrzebują wielkiej oprawy, ale niewątpliwie potrzebna jest im akceptacja mieszkańców. Wydarzenia, o których traktuje niniejszy artykuł, niewątpliwie zyskały przychylną torunian. Mieszkańcy angażują się w ich organizację oraz sami w nich uczestniczą, stając się tym samym uczestnikami turystyki miejskiej.

Zjawisko „turysty we własnym mieście” prowadzi do rozważań wokół teorii spacerowicza, obserwatora życia w mieście, z języka francuskiego zwanego też *flâneurem*.

Jego postać została przywołana przez Waltera Benjamina, który zaadaptował koncepcję miejskiego obserwatora pojawiającą się w wierszach Charlesa Baudelaire'a. Reinterpretacja dokonana przez W. Benjamina sprawiła, że *flâneur* stał się częścią analiz i opisów kultury konsumpcji i społeczeństwa konsumpcyjnego [Dejneka 2000]. Współczesny spacerowicz to postać na wskroś miejska, a sceną jego eskapad jest ulica. Figura *flâneura* nie zaistniałaby w tym kształcie, gdyby nie specyficzne uwarunkowania kulturowe charakterystyczne dla dziewiętnastowiecznego Paryża, w którym narodziła się owa postać. Głównym miejscem w mieście przestał być wówczas rynek, wzorem antycznej agory, na pierwszy plan wysuwa się ulica [Sławek 1997, s. 40]. Ulice stały się arenami konsumpcji, co przełożyło się na estetyzację ich wizerunków. Symbolem tych przemian stały się paryskie pasaże, stanowiące enklawy luksusu.

Ulica idealnie odpowiada również potrzebom współczesnych *flâneurów*. Z. Bauman [1996, s. 226] podaje, że ulica miejska jest teatrem, którego wartość rozrywkowa odsuwa na bok wszystko inne. Obcy ludzie, o nieprzewidywalnym sposobie bycia, zmienni w sposobie zachowania i wyglądzie mogą dostarczyć widzowi najbardziej emocjonujących przeżyć. Rozkoszą *flâneura* jest poznawania miasta poprzez eksplorację ulic, które kuszą widokami, obrazami, atakują hałasem, drażnią zmysły, stymulują swoim przyspieszonym rytmem [Frydryczyk 1998, s. 113]. Mieszkaniec miasta – *flâneur* – wymyka się ścisłym regułom definiowania, narzuconym przez przemysł rozrywkowy i zorganizowaną turystykę. Uczy się odkrywać egzotyczne widoki w przestrzeni, która pozornie jest mu znajoma. *Flâneur*, jako turysta we własnym mieście, odnajduje obcość w tym co bliskie [Brzozowska 2009, s. 93]. Odniesienia do *flâneura*, jako reprezentanta pewnego modelu aktywności ludzkiej związanej z turystyką, można odszukać w licznych opracowaniach literaturowych. Wynika z nich, że turystyka, połączona z wizualną konsumpcją, nie musi łączyć się już z podróżowaniem poza stałe miejsce zamieszkania. W tej perspektywie, jak podaje K. Podemski [2004, s.10], zwiedzać może nie tylko podróżnik, ale także rezydent, bowiem opuszczanie mieszkania a zwiedzanie to dwa odrębne zjawiska, które tylko częściowo na siebie zachodzą. Zatem podróż nie jest warunkiem koniecznym zwiedzania. Wydaje się zatem, że mieszkańcy Torunia, którzy uczestniczą w świętach ulic, którzy mają okazję przyjrzeć się i lepiej poznać otaczającą ich przestrzeń, mają w sobie coś z turysty-*flâneura*. Dzięki „świętom ulic” mają okazję na odświeżenie spojrzenia na to, co wydawało im się poznane. Podczas tych wydarzeń mieszkańcy doświadczają tego, co odmienne od ich codziennej miejskiej rzeczywistości.

Święta toruńskich ulic

Ulica Most Pauliński

Najdłuższą tradycję świętowania ma ulica Most Pauliński. Jest to jedna z najkrótszych ulic toruńskiego zespołu staromiejskiego. W czasach średniowiecznych łączyła Stare Miasto z Nowym. Przez fosę oddzielającą oba ośrodki, powstała w dolnym obniżeniu, w XIII wieku przerzucono drewniany most. Wówczas również do zagłębienia, którym płynął strumień Postolec sztucznie doprowadzono Strugę Toruńską. W kolejnym wieku nad ciekim pobudowano nowy, kamienny most. Stąd wziął się pierwszy człon nazwy. Drugi człon nawiązuje do średniowiecznego klasztoru dominikanów, który znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie ulicy. Od 1394 do 1640 roku ulica nosiła miano Pauler Brücke [Mikulski 1999, s. 334]. Nazwa ta była związana z najstarszym określeniem dominikanów, zwanych paulerami. Zwraca na to uwagę K. Mikulski [1997, s. 30], podkreślając, że nazwa „paulini” powinna być kojarzona z innym, młodszym zakonem. Polskie tłumaczenie „Pauler” jako „Pauliński” jest zatem, w opinii wspomnianego autora, mylące. Warto jednak przytoczyć w tym miejscu rozważania T. Jasińskiego [1989, s. 32], który podaje, że toruńskich dominikanów w średniowieczu nazywano właśnie paulinami. Autor tłumaczy ten fakt tym,

iz pierwsi dominikanie w Toruniu pochodzili najpewniej z kościoła dominikańskiego w Lipsku pod wezwaniem św. Pawła.

W latach osiemdziesiątych XIX wieku zasypano miejskie fosy oraz południową część mostu [<http://www.turystyka.torun.pl/art/109/most-paulinski.html>, 3.02.2014 r.], która od końca XX wieku stanowi ciekawą atrakcję turystyczną. Wówczas dopiero oddano do dyspozycji turystów podziemną część budowli. Unikatowość tego waloru potęgowana jest przez fakt, że fragment pod powierzchnią udostępniany jest tylko raz w roku – właśnie podczas święta ulicy Most Pauliński. Jak podaje Miejski Konserwator Zabytków, wynika to z kilku przyczyn. Jedną z nich jest brak regulacji prawnych, z których jasno wynikałoby, kto jest gospodarzem obiektu. Po drugie, miejsce to w przypadku nasilenia ruchu turystycznego musiałoby podlegać szczególnej opiece konserwatorskiej, której koszty dziś trudno oszacować [Romaniszyn 2011 za: <http://orbitorun.pl/pomysldlamiastazwiedzaniemostupaulinskiego,1422,11.html>, 03.02.2014 r.]. Taki stan rzeczy ma swoje dobre i złe strony. Wyjątkowy zabytek mają okazję podziwiać tylko nieliczni turyści, którzy w określony dzień roku przyjadą do Torunia. Jednak zyskują oni świadomość, że przeżyli i zobaczyli coś niepowtarzalnego. Chęć zwiedzenia podziemnych przesł sprawia, że frekwencja na święcie ulicy zawsze jest bardzo duża, a turystom nie strasze są długie kolejki do wejścia. Czas oczekiwania mogą umilić sobie kolejnymi atrakcjami.

Fot. 4. Dom rzemieślniczy z XVIII wieku stojący przy ul. Most Pauliński

Źródło: <https://maps.google.pl>, 3.02.2014 r.

Fot. 5. Przesłło kamiennego mostu łączącego Stare i Nowe Miasto. Dziś część podziemna.

Źródło: <http://orbitorun.pl>, 3.02.2014 r.

Ulica Most Pauliński pierwsze swoje święto obchodziła w czerwcu 1995 roku. Początkowo zamysłem organizatorów, przedsiębiorców wspomaganych przez Biuro Toruńskiego Centrum Miasta⁸, była integracja mieszkańców ulic Starego Miasta i lokalnych przedsiębiorców. Zauważono jednak, że impreza przyciągnęła również turystów. Stałym punktem święta Mostu Paulińskiego jest degustacja pierogów. W „Toruńskim Jarmarku Pierogów” mogą brać udział wszyscy restauratorzy, którzy serwują ten przysmak na Starym Mieście. Innymi atrakcjami, które czekają na świętujących są między innymi konkursy dla najmłodszych, koncerty i parady grup cyrkowych. Świętu towarzyszą również wystawy starych fotografii, na których prezentowane są zabytki Torunia. Dzięki galerii można „cofnąć się w czasie” i poczuć atmosferę Starówki sprzed kilkudziesięciu lat. W trakcie święta można również zyskać cenną wiedzę na temat samej ulicy, między innymi poznać historię zakonu oraz leżących przy ulicy budynków.

⁸ Biuro Toruńskiego Centrum Miasta, które działa od 1 stycznia 2009 roku, jest pomysłodawcą, koordynatorem i organizatorem większości plenerowych imprez cyklu Świąt Ulic w Toruniu.

Ulica Pod Krzywą Wieżą

Od średniowiecznej gotyckiej baszty, zwanej Krzywą Wieżą (ze względu na blisko półtorametrowe odchylenie szczytu od pionu), wzięła swoją nazwę ulica w południowo-zachodniej części Starego Miasta Torunia. Urokliwa uliczka, o łukowatym przebiegu, swoje święto obchodziła pierwszy raz we wrześniu 2009 roku z inicjatywy Centrum Adiutor, Toruńskiej Agencji Kulturalnej oraz Polskiego Radia PiK przy wsparciu Urzędu Miasta Torunia i Biura Toruńskiego Centrum [<http://www.tak.torun.pl/swieto-ulicy>, 6.02.2014 r.]. Obchodom towarzyszą pokazy żywej historii i konkursy rycerskie. Z inscenizacji można dowiedzieć się, jak wyglądało w czasach średniowiecza codzienne życie na Starym Mieście, jak ubierali się mieszczanie, jakim przyjemnością się oddawali, jakie potrawy spożywali i jakiej muzyki słuchali. Impreza przybliży również historię i legendy związane z ulicą i nazwą Krzywej Wieży.

Baszta jest jednym z najciekawszych zabytków miasta, bardzo chętnie podziwianym przez turystów, zwłaszcza tych chcących sprawdzić swoją niewinność. Legenda głosi, że tylko ci, którzy nie mają nic na sumieniu są w stanie przylgnąć piętami i plecami do pochylonego budynku [<http://kulturalnytorun.pl/wydarzenia/swieto-ulicy-pod-krzywa-wieza-2>, 10.03.2014 r.]. Inna legenda podaje, że nazwa Toruń wzięła się od słów, jakie baszta wyrzekła do Wisły, kiedy ta zaczęła podmywać wieżę. Rzeka tak długo obmywała dół budowli, aż ta zaczęła się pochylać. Wówczas baszta miała wykrzyknąć, iż zaraz runie. Niewzruszona Wisła odrzekła wówczas: „To ruń!”. Usłyszeli to dwaj wędrowcy stojący przy brzegu rzeki i miasto, które widzieli przed sobą postanowili nazwać Toruniem [Strzelecka, 2011]. Dawny element fortyfikacyjny, wtopiony w system murów miejskich, zaczął pochylać się pod wpływem nacisku na piaszczyste podłoże, na którym został zbudowany. Swoje funkcje obronne pełnił do XVIII wieku, następnie został zamieniony w karcer dla kobiet. W XIX wieku w wieży ulokowano kuźnię i pracownię rusznikarza, a następnie przeznaczono ją na funkcje mieszkaniowe. Po II wojnie światowej baszta była siedzibą wielu stowarzyszeń kulturalnych [Rochnowski 1996, s. 56]. Również dziś mieści się w niej miejska instytucja kultury oraz przytulna kawiarnia. Święto ulicy Pod Krzywą Wieżą jest jednym z ostatnich z cyklu analizowanych wydarzeń i zazwyczaj zamyka cykl świąt w sezonie letnim.

Ulica Przedzamcze

Święto ulicy Przedzamcze, przy której znajdują się ruiny średniowiecznego zamku krzyżackiego, dwie fosy oraz zabytkowy młyn (dziś mieszczący czterogwiazdkowy hotel) to kolejna atrakcyjna oferta zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Ulica powstała około roku 1630 wskutek wytyczenia parcel na terenie obiektu krzyżackiego. Pierwotna nazwa ulicy, podobnie jak współczesna, nawiązywała do pobliskich ruin zamku. Wówczas ulica nosiła miano Starego Zamku [Mikulski 1999, s. 376]. W organizację tej imprezy angażują się m.in. Stowarzyszenie "Kultura dla demokracji", Civitas Christiana, Biuro Toruńskiego Centrum Miasta, Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” oraz Młodzieżowy Dom Kultury [<http://www.torun.pl/pl/swieto-ulicy-przedzamcze-2>, 6.02.2014 r.]. Projekt pod nazwą „Święto ulicy Przedzamcze” został pierwszy raz zrealizowany we wrześniu 2009 roku w ramach obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa. Jednak już wcześniej ulica, ruiny zamku oraz fosy były areną działań zmierzających do podniesienia w społeczności świadomości historycznej, wzmacniania tożsamości z miejscem i jego dziedzictwem kulturowym. Podczas trwania święta propaguje się lokalne rzemiosło i twórczość artystyczną. Na zamku odbywają się turnieje średniowieczne, pokazy walk rycerskich oraz bicia monet, inscenizacje historyczne obrazujące życie codzienne dawnego Torunia. Święto stanowi doskonałą okazję do poznania burzliwej historii krzyżackiej budowli, której zburzenie przez mieszczan poprzedziło wojnę trzynastoletnią i złączenie Starego i Nowego Miasta.

Do historii zamku nawiązuje oryginalna nazwa położonego przy ulicy Hotelu 1231. Pod tajemniczo brzmiącym numerem kryje się data pierwszej przeprawy krzyżackiej

z lewego na prawy brzeg Wisły. W miejscu przejścia przez rzekę, po jej północnej stronie, postawiono wspomnianą budowlę. Hotel ulokowano w miejscu średniowiecznego młyna, z którego do czasów dzisiejszych zachowała się ściana wschodnia. Mury reszty budynku pochodzą z drugiej połowy XIX wieku. W XIII i XIV wieku młyn wchodził w skład zabudowy zamku krzyżackiego, umiejscowiony był w międzymurzu [http://www.hotel1231.pl/hotel/historia_hotelu/, 2.02.2014 r.]. Płynący od frontowej strony Hotelu 1231 strumień zwany Strugą Toruńską przypomina o funkcji obiektu, którą pełnił w wiekach średnich. Przez wieki obiekt zmieniał zarówno swe funkcje jak i właścicieli. W 2008 roku w odrestaurowanych wnętrzach zaczął działać hotel pod nazwą, która jest „ukłonem” w stronę krzyżackiego dziedzictwa budynku.

Fot. 6. Obchody święta ulicy Pod Krzywą Wieżą
Źródło: <http://www.tak.torun.pl/a/40>, 6.02.2014 r.

Fot. 7. Pokaz rycerski na święcie ul. Przedzámce

Źródło: fot. L. Kamiński: <http://www.pomorska.pl>, 6.02.2014 r.

Ulice Szeroka i Królowej Jadwigi

W cykl imprez staromiejskich wpisują się również obchody świętujących razem ulice: Szerokiej oraz Królowej Jadwigi. Ich pierwsza wspólna uroczystość odbyła się w 2009 roku i zbiegła się w czasie z zakończeniem renowacji nawierzchni. Remont deptaków był elementem wdrażania nowego produktu turystycznego miasta o nazwie Toruń – „Hanza nad Wisłą” [<http://www.torun.pl/pl/swieto-na-szerokiej>, 04.02.2014 r.]. Ulica Szeroka jest centralnie położoną osią Starego Miasta (ryc. 1). Ta główna toruńska ulica do połowy XVI wieku była nazywana Wielką. Od 1544 roku utrwaliła się nazwa, która funkcjonuje do dzisiaj [Mikulski 1999, s. 349]. W średniowieczu zamieszkiwali ją bogaci rzemieślnicy: złotnicy, kapelusznicy, płatnerzy, rymarze. Ulica Królowej Jadwigi stanowi przedłużenie ulicy Szerokiej w kierunku północno-wschodnim, ku Rynkowi Nowomiejskiemu. W przeszłości określana była Sadlarską, co K. Mikulski tłumaczy dwojako [1999, s. 375]. Nazwę można wyprowadzić, albo od sadła, smaru, którego używali zamieszkujący ją w średniowieczu przedstawiciele rzemiosł metalowych, albo mogła mieć charakter alegoryczny i określać zamożność jej mieszkańców (Tłusta, Gruba).

Organizatorem święta jest Biuro Toruńskiego Centrum Miasta, ale w akcję zaangażowali się również naukowcy, przedsiębiorcy, artyści i sportowcy. Główną atrakcją tych obchodów to możliwość wzięcia udziału w średniowiecznych plebejskich zabawach i tradycyjnych grach. Do najważniejszych należy między innymi toczyć beczki ze śledziami, przeciąganie sznura wisielczego oraz wyścig na drewnianych nartach. W inscenizację angażuje się Bractwo Rycerskie Chorągwi Toruńskiej, które zajmuje się promowaniem dorobku kulturowego oraz materialnego z czasów panowania państwa zakonnego. Dzięki odtwarzanym scenkom historii żywej możliwe staje się poznanie między innymi średniowiecznych tradycji, ówczesnych sposobów posługiwania się orężem oraz bronią [<http://kohr.kujawsko-pomorskie.pl/Dzieje-regionu/Bractwa-rycerskie/Bractwo-RycerzyChoragwi-Torunskiej>, 6.02.2014 r.].

Święto ulic jest również doskonałą okazją, by podziwiać piękno znajdujących się przy niej kamienic. Architektura tych dwóch ulic została zdominowana przez budynki z XIX wieku. Wówczas gotycki, renesansowy i barokowy styl zastępowano eklektyzmem oraz elementami charakterystycznymi stylowi secesyjnemu [Borawska, Rietz 1996, ss. 84-86, 104]. Dla upamiętnienia i podkreślenia potęgi i roli, jaką w średniowieczu odgrywało miasto w dniu pierwszego święta ulic odsłonięto na ul. Szerokiej Aleję Herbów Miast Hanzeatyckich. Projekt herbów, wmurowanych w płyty deptaka przypomina o ścisłych kontaktach Torunia z miastami Hanzy, organizacji, która skupiała najprężniejsze ośrodki handlowe Europy czasów średniowiecza. Naturalną kontynuacją Alei z ulicy Szerokiej jest szlak herbów z ulicy Królowej Jadwigi. Zostały tu wmontowane tablice symbolizujące miasta, z którymi dawny Toruń utrzymywał szerokie kontakty [<http://www.turystyka.torun.pl/art/210/aleja-herbow-miast-hanzeatyckich-i-handlowych.html>, 20.02.2014 r.]. Warto, by spacerujący po ulicach Szerokiej i Królowej Jadwigi turysta był bardzo uważny, bowiem elementy przypominające o dziedzictwie historycznym zostały umieszczone tu na każdym kroku. Np. drobne tabliczki symbolizujące dawne rody toruńskie pojawiające się przy zabytkowych kamienicach.

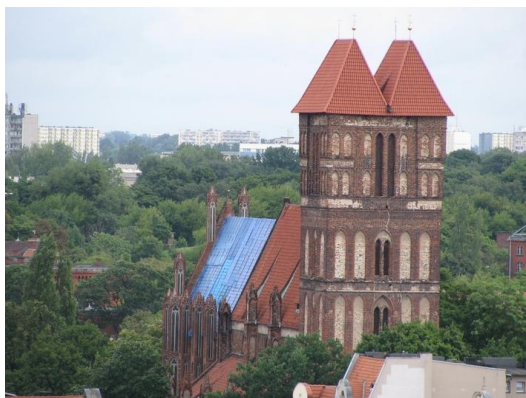
Ulica Podmurna

Podmurna to szczególna ulica Zespołu Staromiejskiego. Jest to najdłuższa droga Starego Miasta, przecinająca je w kierunku z północy na południe. Swoim przebiegiem nawiązuje do odcinka murów miejskich okalających dawny Stary i Nowy Toruń [Mikulski 1999, s. 337]. Służyła jako boczna uliczka gospodarcza i do dziś zachowało się przy niej wiele gotyckich budowli z tamtego okresu. Ulica swoje święto obchodziła pierwszy raz w czerwcu 2008 roku, jednak jego atmosfera odbiega nieco od pozostałych obchodów. Swoją formą święto ma przypominać karnawał, stąd też jest obchodzone dłużej niż w przypadku reszty ulic i trwa dwa dni. Od roku 2010 organizowane jest zazwyczaj w ostatni weekend wakacji. Podczas imprezy łączone są elementy kulturalne (między innymi: pokazy teatrów ulicznych, wystawy, konkursy recytacji, występy taneczne), rozrywkowe (pokazy taneczne połączone z nauką tańca, kiermasze i warsztaty rękodzieła) oraz edukacyjne [http://www.btcpm.torun.pl/index.php?link=_txt&m=1&s=1, 4.02.2014 r.]. Podobnie jak w przypadku pozostałych staromiejskich ulic również tutaj zamysłem organizatorów jest promocja ulicy i jej walorów turystycznych. Odbывается to poprzez pokazy wystawiennicze i czynny udział osób ze świata kultury i nauki. Dziedzictwo historyczne zachowane przy ulicy Podmurnej wartę jest szerszej promocji. Zachowały się tu między innymi: jedyna baszta, zwana Monstracyjną, wybudowana na planie ośmiokąta, pięć innych gotyckich baszt, późnogotycki Dwór Bractwa Świętego Jerzego oraz barokowe i renesansowe spichrze i kamienice. Wszystkie zabytki można podziwiać w atmosferze przypominającej klimat ciasnych, gęsto zabudowanych uliczek średniowiecznych miast [Borawska, Rietz 1996, ss. 76-78]

Ulica świętego Jakuba

W lipcu 2010 roku do grona świętujących ulic dołączyła ulica św. Jakuba, leżąca nieco na uboczu głównej pieszej osi Starego Miasta. Impreza ma na celu przyciągnięcie turystów w nieco dalsze zakątki toruńskiego zespołu staromiejskiego. Główną atrakcją święta jest możliwość darmowego zwiedzania, uważanego za najwspanialszą gotycką świątynię w Toruniu, kościoła św. Jakuba, któremu ulica zawdzięcza swoją nazwę [Mikulski 1997, s. 20]. Budowla wyróżnia się niezmiernie rzadko spotykaną na ziemiach polskich konstrukcją łuków odporowych [Targowski 2012, s. 14]. W czasie obchodów można dowiedzieć się wiele na temat wystroju wnętrza świątyni i zabytkach, które się w niej znajdują. Upowszechnia się również mało znany fakt, że kościół znajduje się na polskim odcinku szlaku pielgrzymkowego zwanego Camino de Santiago (Droga świętego Jakuba). Na terenie Polski

fragment ten nazywany jest Camino Polaco (Droga Polska). Zwiedzać można również starą prochownię, która przypomina o zupełnie innym etapie historii w rozwoju miasta. Na przełomie XIX i XX wieku w promieniu około 4 kilometrów od Starego Miasta pobudowano system piętnastu pruskich fortów [Hetman i in., (red.) 2002, s. 26]. Na terenie ograniczonym przez pierścień forteczny powstawały schrony dla żołnierzy, magazyny oraz właśnie prochownie.

Fot. 8. Wieża kościoła św. Jakuba

Źródło:

<http://krodo.pl/atrakcja/szczegoly/1143/tab/2>,
7.02.2014 r.

Fot. 9. Inscenizacja średniowiecznej zabawy plebejskiej – święto ulic Szerokiej

Źródło: <http://www.radiopik.pl/2,5009,swietuja-ulice-torunskiej-starowki>, 7.02.2014 r.

W następnych latach święta organizowane były na kolejnych ulicach. W 2011 roku pierwsza impreza odbyła się przy ulicy Łaziennej, w 2012 po raz pierwszy świętowała ulica Szewska, w 2013 roku debiutowała ulica Browarna. Należy jednak nadmienić, że w przypadku tych ulic promocja dziedzictwa historycznego i kulturowego Starego Miasta ogranicza się do minimum, dlatego święta te nie zostały scharakteryzowane na wzór poprzednich.

Święta ulic jako nowy produkt w marketingu turystycznym Torunia

Miasto Toruń w strategii dotyczącej rozwoju turystyki na lata 2013-2020 [2012, s. 81] kreowane jest na nowoczesne europejskie centrum turystyki i kultury. Taka wizja ośrodka ma ujęcie dwuaspektowe. Z jednej strony odzwierciedla dążenie do rozwoju nowoczesnej gospodarki turystycznej w mieście, która stwarza atrakcyjne warunki rekreacji i pobytu, przy jednoczesnym wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań z zakresu organizacji i marketingu. Drugi aspekt to ukierunkowanie na zrównoważony rozwój lokalny przy wykorzystaniu unikatowych walorów i tradycji miasta oraz podkreślenie jego znaczenia jako ośrodka turystyki europejskiej. Przedstawiona wizja może się ziścić tylko wówczas, gdy podejmowane będą działania z zakresu rozwoju turystyki i promocji produktów turystycznych przy stałej i aktywnej współpracy instytucji, stowarzyszeń i organizacji z władzami miasta w zakresie wzbogacania oferty turystycznej. Święta ulic, jak wykazano w niniejszym artykule, są doskonałym przykładem na to, że współpraca między tymi jednostkami jest możliwa i przynosi pożądane efekty.

W literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele definicji produktu turystycznego. Na potrzeby opracowania posłużono się wyjaśnieniem terminu przytoczonym przez M. Łuczak [2007, s. 129], która podaje, że jest to możliwie najszerszej ujęty pakiet usług, których celem jest zaspokojenie potrzeb osób odwiedzających dany obszar w celach turystycznych, ale też, co nie jest zbyt często zauważane, potrzeb rekreacyjnych mieszkańców obszaru i najbliższego otoczenia. Znaczenie produktu turystycznego, jako instrumentu działań marketingowych, nabiera szczególnego znaczenia w dobie systematycznie rosnącej konkurencji na rynkach turystycznych. W związku z tym można mówić o „marketingu produktu turystycznego”,

co rozumie się jako systematyczne i skoordynowane przystosowanie polityki handlowej przedsiębiorstw zarówno prywatnych jak i państwowych oraz polityki turystycznej w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej celem optymalnego zaspokojenia potrzeb określonych grup turystów [Krippendorf, 1971, s. 46].

Jednym z elementów strategii marketingowej obszaru turystycznego powinna być innowacja produktowa interpretowana jako zbiór unikalnych, kombinowanych korzyści, które powstają jako pierwsze w branży turystycznej [Batko 2011, s. 169]. Przykładem innowacyjnych zastosowań jest wykorzystywanie przestrzeni miejskiej do organizowania pewnych form wydarzeń (*eventów*). Funkcją takich przedsięwzięć jest wywoływanie pozytywnych przeżyć turysty manifestowanych na poziomie kreowanej marki miast [Bizon-Górecka 2009]. *Eventy*, jakimi się święta ulic, można promować jako unikatowy produkt turystyczny Torunia w kategorii wydarzenie (tabela 1).

Tabela 1. Klasyfikacja, rodzaje przykłady produktu turystycznego

Rodzaj produktu turystycznego		Przykłady
Produkty proste	usługa	usługa żywieniowa, noclegowa, przewodnicka
	rzecz	mapa, sprzęt turystyczny, pamiątka z wyjazdu
	obiekt	zamek, muzeum, kościół
	wydarzenie	pokaz, koncert, wydarzenie kulturalne, wystawa
Produkty złożone	impresa	wycieczka, obozy, kolonie, szkoły przetrwania
	szlak	szlaki piesze, rowerowe, wodne
	miejsce	kraj, region, miasto, park narodowy

Źródło: Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., 2002, s. 56.

Święta ulic są wydarzeniami o charakterze hybrydowym, co oznacza, że pozwalają łączyć turyście podziwianie dziedzictwa kulturalnego miasta, poznawanie lokalnej kuchni i rzemiosła, z udziałem w koncertach, przedstawieniach i wystawach. Dzięki *eventom* tego typu w mieszkańcach umacnia się poczucie tożsamości oraz przekonanie o ich odrębności i unikatowości w skali kraju. Przyjezdni mogą z kolei doświadczyć miejskiej gościnności. Wydarzenia te są ze sobą powiązane zarówno tematycznie jak i rodzajowo, co ułatwiłoby ich wspólną promocję. Jednak w *Strategii rozwoju turystyki dla miasta Torunia na lata 2013-2020 eventy* te nie zostały zidentyfikowane jako osobny produkt turystyczny. Gmina Miasta Toruń określiła trzy wiodące zintegrowane produkty turystyczne oraz cztery produkty jednostkowe, które odznaczają się wysoką wagą gatunkową i w oparciu o które rozwija się turystyka miejska (tabela 2). Również w planach rozwoju nowych produktów turystycznych święta ulic nie zostały uwzględnione. Niemniej jednak wydaje się, że wydarzenia te z powodzeniem mogłyby stać się częścią zintegrowanego produktu turystycznego o nazwie Toruń UNESCO – „Teatr historii”. Motywem przewodnim świąt ulic jest bowiem promocja dziedzictwa kulturowego miasta, pokazy „żywej historii” ze szczególnym uwzględnieniem życia codziennego mieszczan, pokazy walk rycerskich, pokazy rękodzieła oraz elementy ludyczne: koncerty, pokazy tańca itp. Wszystkie wydarzenia odbywają się w czasie trwania letniego sezonu turystycznego i są rezultatem działań podejmowanych przez współpracujące ze sobą podmioty sektora prywatnego, publicznego i non-profit. Dzięki bogatej ofercie proponowanych aktywności w czasie świąt ulic możliwe staje się zaspokojenie zróżnicowanych oczekiwań turystów.

Tabela 2. Identyfikacja produktów turystycznych Torunia

	Nazwa produktu	Charakterystyka
Produkty zintegrowane	Toruń UNESCO – Teatr historii	Bazą produktu jest Zespół Staromiejski wpisany na listę UNESCO. Produkt funkcjonuje w obszarze materialnym i duchowym. Podkreślane są walory dziedzictwa duchowego miasta, stanowiącym o jego niezwykle atmosferze oraz elementy stanowiące dziedzictwo historyczne. Motywy przewodnie produktu to: historia miasta, życie codzienne mieszczan, wydarzenia w życiu Torunia.
	Toruń artystyczny – skład kultury	Ideą produktu jest rozwijanie aktywności artystycznej i kulturalnej miasta. zakres przestrzenny produktu obejmuje obiekty kulturalne: galerie, muzea, teatry oraz Centrum Sztuki Współczesnej. Motywami przewodnimi są: oferta festiwalowa i osiągnięcia artystów.
	Toruń naukowy – Toruń ERGO SUM	Produkt opiera się o zasoby dziedzictwa naukowego od M. Kopernika po współczesne osiągnięcia naukowe toruńskich badaczy. Produkt w wymiarze przestrzennym obejmuje Uniwersytet, Planetarium, Obserwatorium Astronomiczne w Piwnicach oraz Centrum Nowoczesności „Młyn Wiedzy”.
Produkty jednostkowe	Toruń – Hanza nad Wisłą	Produkt, wdrażany w latach 2007-11, wskazuje na rolę Torunia w czasach istnienia Związku Wielkiej Hanzy. Wdrażanie produktu wiązało się z m.in. z modernizacją Ratusza, remontem ulic Szerokiej i Królowej Jadwigi, przystosowaniem Zamku Krzyżackiego na potrzeby pokazów świetlnych.
	Centrum Sztuki Współczesnej	Otwarte w 2008 roku CSW stało się jedną z najnowocześniejszych przestrzeni dedykowanych w całości sztuce współczesnej w kraju. CSW stanowi miejsce przyjazne twórcemu wypoczynkowi i międzynarodowej współpracy. Działalność centrum opiera się o wystawy, publikacje, prelekcje, tworzenie kolekcji. Unikatowość obiektu sprawia, że instytucja stała się markowym produktem turystycznym Torunia.
	Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy	Otwarte w 2013 r. pierwsze interaktywne centrum nauki w województwie kujawsko-pomorskim. Siedzibą Młyna Wiedzy są zabytkowe, odrestaurowane młyny z przełomu XIX i XX wieku. Główną atrakcją miejsca jest największe w Polsce Wahadło Foucaulta. Na 5 tys. m ² znajdują się przestrzenie wystawiennicze, pracownie naukowe, sale ekspozycyjne i biura.
	Fontanna Cosmopolis	Fontanna wybudowana w 2008 roku nawiązuje swoją formą do dzieła M. Kopernika ‘O obrotach sfer niebieskich’. Na okręgach symbolizujących orbity zamieszczono ponad 100 dysz wytryskujących wodę. Latem przy fontannie organizowane są pokazy z wykorzystaniem wody, światła i muzyki.
Nowe produkty turystyczne - propozycje		<i>Śladami Mikołaja Kopernika</i> – szlak przybliżający historię życia astronoma; <i>Toruński festiwal wyrobów z piernika</i> – cykliczne wydarzenie połączone z degustacją, prezentacją wyrobów cukierniczych i wspólnym ich wyrobem; <i>Gra terenowa dla młodzieży</i> – gra polegająca na samodzielnym odkrywaniu i doświadczaniu miasta, rozwiązywaniem zagadek, poznawaniem historii; <i>Toruń dla pielgrzyma</i> – kompleksowa oferta dla grup zorganizowanych, zwiedzanie miasta z uwzględnieniem obiektów sakralnych; <i>Toruń z gwiazdami</i> – cykliczne wydarzenie nawiązujące do astronomicznych tradycji miasta, połączone z wykładami, konferencjami, koncertami itp.

Źródło: Strategia rozwoju turystyki dla miasta Torunia na lata 2013-2012, 2012, ss. 93-96.

Podsumowanie

Centralne obszary śródmieść stanowią współcześnie jedną z głównych recepcji ruchu turystycznego. Tereny te są również ważnymi obszarami aktywności turystycznej, dzięki czemu możliwa staje się integracja społeczno-gospodarcza ośrodka miejskiego oraz współpraca jego mieszkańców i przedsiębiorców. Taka sytuacja ma miejsce właśnie na Starym Mieście w Toruniu. Aktywizację wielu podmiotów na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego zabytkowego zespołu staromiejskiego Torunia należy uznać za poprawny przejaw miejskiej polityki turystycznej. Wykorzystywanie walorów kulturowych celem

tworzenia nowych produktów turystycznych, jakimi z pewnością mogą stać się „święta ulic”, jest dobrym zabiegiem z zakresu marketingu turystycznego. Zainteresowanie turystów obszarami centralnymi miast przekłada się również na wzmożoną uwagę władz danego ośrodka tymi terenami. Podejmowane są prace modernizacyjne i rewitalizacyjne, dzięki którym zainteresowanie to może zostać dodatkowo wzmocnione. Potencjał turystyczny Torunia, jaki miasto niewątpliwie posiada, może zostać ugruntowany poprzez organizowanie imprez o charakterze „świąt ulic”. Miasto, szczycące się tak bogatą historią i tradycją kulturalną, zobowiązane jest dbać o swoje dziedzictwo i propagować je na wielu płaszczyznach. Analizowane wydarzenia kulturalne, dzięki wyjątkowej, ludycznej formie, trafiają do szerokiego grona odbiorców, niezależnie od ich wieku. Popularność tych eventów pozwala mieć nadzieję, że większość z nich na stałe wpisała się już w letni toruński kalendarz imprez. Można spodziewać się, że władze innych ośrodków również zaczną organizować podobne obchody na szczególnie godnych turystycznego zainteresowania ulicach swoich miast.

Literatura

- Adamczewski J., 1980, *Kraków od A do Z*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków.
- Batko A., 2011, *Marketing w turystyce miasta na przykładzie Krakowa w latach 1989-2006*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Nr 90, ss. 167-180.
- Bauman Z., 1996, *Etyka ponowoczesna*, PWN, Warszawa.
- Bizon-Górecka J., 2009, *W poszukiwaniu modelu zarządzania organizacją przez projekty*, „Przegląd Organizacji”, nr 2/2009, ss. 21-25.
- Borawska T., Rietz H., 1996, *Przewodnik po Starym Toruniu*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Brzozowska B., 2009, *Spadkobiercy Flâneura. Spacer jako twórczość kulturowa – współczesne reinterpretacje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź.
- Dejneka P., 2000, *Flânerie – istota zjawiska i transformacje*, <http://www.dejneka.fp.pl/>, 20.02.2014 r.
- Derek M., Duda-Gromada K., Kosowska P., Kowalczyk A., Madurowicz M., 2013, *Problemowe i problematyczne ABC w Warszawie*, „Prace Geograficzne”, zeszyt 134, Kraków, ss. 3-36.
- Fainstein S.S., Judd D.R., 1999, *Cities as Places to Play*, [w:] D.R. Judd, S. S. Fainstein (red.), *The Tourist City*, Wydawnictwo Yale University Press, New Haven, Londyn, ss. 261-272, za: Derek M., *Turystyka poza utartym szlakiem – nowy model turystyki miejskiej*, „Turystyka Kulturowa”, Nr 9/2013, ss. 5-17.
- Ferestch K., 2010, http://www.expressilustrowany.pl/arttykul/331039,swiety-marcin-poznaniacy-swietowali-imieniny-ulicy,id,t.html?cookie=1#czytaj_dalej, 9.02.2014 r.
- Frydryczyk B., 1998, *Okiem przechodnia: ulica jako przestrzeń estetyczna* [w:] Zeidler-Janiszewska A. (red.), *Formy estetyzacji przestrzeni publicznej*, Warszawa.
- Gachowski M., 2004, *Kwestia celowości istnienia centrum miasta w warunkach transformacji społeczno-urbanistycznej*, [w:] Słodczyk J. (red.), *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i społecznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, ss. 87-94.
- Gąsienica-Józkowy B., 2013, *Krupówki wczoraj i dziś. Historia i aktualna oferta Krupówek*, <http://www.krupowki.biz/gornekrupowki.html>, 04.02.2014 r.
- Gołka M., 2005, *Przemiany polskich ulic* [w:] Jałowiecki B., Majer A., Szczepański M. (red.), *Przemiany miasta. Wokół socjologii Aleksandra Wallisa*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa, ss. 159-168.
- Gryła B., *Miejski turysta – przeglądając się pustce*, „Turystyka Kulturowa”, Nr 11/2013, ss. 48-60.
- Hetman W., Lubiszewska K., Gidlecka E., Biela W., Wierzbowski A., (red), 2002, *Toruń. Wizualny mini przewodnik po najpiękniejszych miejscach w Toruniu*, Wydawnictwo „mantra”, Toruń.
- Jaroszewska-Brudnicka R., 1997, *Struktura usług na Starym Mieście w Toruniu* [w:] Kaczmarek J. (red.), *IX Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Współczesne przemiany struktur przestrzennych dużych miast*, Uniwersytet Łódzki, Łódź, ss. 106-114.

- Jasiński T., 1989, *Początki klasztoru dominikańskiego w Toruniu*, Zapiski Historyczne, Tom LIV, Zeszyt 4, ss. 23-68.
- Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., 2002, *Produkt turystyczny albo jak organizować poznawanie świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Kobołek G., 2005, *Łódź – Kalendarium XX wieku*, Wydawnictwo Piątek Trzynastego, Muzeum Miasta Łodzi.
- Kowalczyk A., 2005, *Nowe formy turystyki miejskiej*, „Prace i Studia Geograficzne”, nr 35, *Zmiany przestrzenne i funkcjonalne obszarów miejskich*, Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, ss. 155-197.
- Kowalewicz K., 2006, *Pomniki z Galerii Wielkich Łódzian*, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,3404671.html>, 3.02.2014 r.
- Kozieł R., Miszewska B., 1997, *Morfologiczne i ekstraordynaryjne funkcje ulicy Świdnickiej we Wrocławiu* [w:] Kaczmarek J. (red.) *Współczesne przemiany struktur przestrzennych dużych miast*, IX Konwersatorium wiedzy o mieście, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, ss. 26-35.
- Kozioł U., 1996, *Z poczekalni*, Odra nr 2 (411), R. XXXVI, ss. 106-107.
- Krajewski M., 1997, *Konsumpcja i współczesność. O pewnej perspektywie rozumienia świata społecznego*, „Kultura i społeczeństwo” nr 3, Warszawa, ss. 7-11.
- Krippendorf J., 1971, *Marketing et tourisme*, Herbert Lang & Peter Lang, Bern-Francfort.
- Kuczman K., 2005, *Kraków: przewodnik obrazkowy*, Wydawnictwo Kier, Kraków.
- Lorenc S., 2014, *Strona o ulicy Krakowskie Przedmieście w Warszawie*, <http://lorenc.home.pl/trakt-www/ns/index.html>, 4.02.2014 r.
- Łuczak M., *Koncepcja marketingowa produktu turystycznego obszaru* [w:] *Turystyka zrównoważona w Europie Bałtyckiej - produkty, sieci współpracy i marketing*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 129-152.
- Maciejewska B., 2008, *Spacerownik Wrocławski*, Biblioteka Gazety Wyborczej.
- Madurowicz M., 2008, *Kto jest turystą w przestrzeni miasta? Poszukiwania badawcze* [w:] Kowalczyk A. (red.), *Turystyka kulturowa. Spójrzcie geograficznie*, Wydawnictwo WGiSr. UW, Warszawa, ss. 59-84.
- Maitland R., 2008, *Conviviality and Everyday Life: the Appeal of the New Areas of London for Visitors*, International Journal of Tourism Research, 10, s. 15-25, za: Derek M., *Turystyka poza utartym szlakiem – nowy model turystyki miejskiej*, „Turystyka Kulturowa”, Nr 9/2013, ss. 5-17.
- Majewski J.S., 2004, *Kieszonkowy Przewodnik. Warszawa od środka*, Wydawnictwo RM, Warszawa.
- Merriles B., Miller D., Herington C., 2005, *The Occasional Tourist: Behavioural Intentions for Tourist Facilities*, ANZMAC 2005 Conference Broadening the Boundaries za: Derek M., Duda-Gromada K., Kosowska P., Kowalczyk A., Madurowicz M., 2013, *Problemowe i problematyczne ABC w Warszawie*, „Prace Geograficzne”, Zeszyt 134, Kraków, ss. 3-36.
- Michalec B., 2009, *Kraków*, Biblioteka Gazety Wyborczej, seria: Miasta Marzeń, Warszawa.
- Miedzińska I., Szablikowska-Manyś M., 2007, *Stereotypy w pojmowaniu i kreowaniu czasu wolnego kobiet na wybranych przykładach*. [w:] Kazimierzczak M. (red.), *Turystyka i podróżowanie w aksjologicznej perspektywie*, Poznań AWF, Seria: Monografie nr 37, Poznań, ss. 152-157.
- Mika M., 2007, *Turystyka miejska* [w:] Kurek W. (red.) *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Mikulski K., 1997, *Topografia i hodonomastyka Nowego Miasta Torunia w XIV-XVIII wieku*, Zapiski Historyczne, Tom LXII, Zeszyt 1., ss. 7-38.
- Mikulski K., 1999, *Przestrzeń i społeczeństwo Torunia od końca XIV do początku XVIII wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Myczkowski Z., 2007, *Park kulturowy jako forma obszarowej ochrony zabytków*, Ochrona Zabytków Tom 2, Wydawnictwo DiG.
- Nowakowski M., 1990, *Centrum miasta. Teoria, projekty, realizacje*, „Arkady”, Warszawa.
- Orzechowska J., 2010, *W poszukiwaniu istoty miasta - przez łódzkie podwórka przy ulicy Piotrkowskiej*, „Turystyka Kulturowa”, Nr 1/2010, s. 14-44.
- Pazder J. (red.), 2010, *POZNAŃ. Przewodnik po zabytkach i historii*, Wydawnictwo Miejskie, Poznań.
- Pinkwart M., 2004, *Zakopane w 3 dni*, Sport i Turystyka MUZA SA, Warszawa.
- Podemski K., 2004, *Socjologia podróży*, Poznań.

- Preisler M., 2012, *Uwarunkowania atrakcyjności turystycznej miasta*, Zeszyty Naukowe Wielkopolskiej Wyższej Szkoły Turystyki i Zarządzania w Poznaniu, Poznań, ss. 133-153.
- Prylińska M, Ratkowska P., 2009, *City break – próba wyjaśnienia i zdefiniowania zjawiska w odniesieniu do polskiego rynku usług turystycznych*, „Turystyka Kulturowa” Nr 10/2009, ss. 4-16.
- Rochnowski H., *Toruń – przewodnik*, Oficyna Wydawnicza „Turpress”, Toruń.
- Romaniszyn M., 2011, *Pomysł dla miasta: zwiedzanie Mostu Paulińskiego*, <http://orbitorun.pl/pomysldlamiastazwiedzaniemostupaulinskiego,1422,11.html>, 3.02.2014 r.
- Rozwadowski H., 1990, *Toruń*, SPP-Bydgoszcz.
- Sławek T., 1997, *Akro/nekro/polis: wyobrażenia miejskiej przestrzeni* [w:] Zeidler-Janiszewska A. (red.), Poznań.
- Strategia rozwoju turystyki dla miasta Torunia na lata 2013-2020*, 2012, WYG International Sp. Z o.o., Toruń.
- Strzelecka D., *Polskie legendy: Jak powstała nazwa Toruń*, <http://www.bajkowyzakatek.eu/2011/09/polskie-legendy-jak-powstaa-nazwa-torun.html>, 3.02.2014 r.
- Targowski M., 2012, *Toruń*, Urząd Miasta Torunia.
- Witkowska M., 2012, *Remont Piotrkowskiej. Zobacz jak ma wyglądać deptak*, „Dziennik Łódzki”, z dn. 18.01.2012 r..
- Wolaniuk A., 2009, *Przemiany funkcjonalne głównej osi urbanistycznej w Łodzi* [w:] Jażdżewska I. (red.), *Duże i średnie miasta polskie w okresie transformacji*, XXII Konwersatorium wiedzy o mieście, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, ss. 173-182.
- Wolaniuk A., 1997, *Ulica Piotrkowska* [w:] Kaczmarek J. (red.) *Współczesne przemiany struktur przestrzennych dużych miast*, IX Konwersatorium wiedzy o mieście, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, ss. 63-74.

Strony internetowe

- <http://kohr.kujawsko-pomorskie.pl/Dzieje-regionu/Bractwa-rycerskie/Bractwo-Rycerzy-Choragwi-Torunskiej> (06.02.2014)
- <http://krodo.pl/atrakcja/szczegoly/1143/tab/2> (07.02.2014)
- <http://polwiejska.com.pl/?historia,83> (02.02.2014)
- http://www.btcn.torun.pl/index.php?link=_txt&m=1&s=1 (04.02.2014)
- http://www.hotel1231.pl/hotel/historia_hotelu/ (02.02.2014)
- <http://www.sopot.net/monciak.htm> (04.02.2014)
- <http://www.radiopik.pl/2,5009,swietuja-ulice-torunskiej-starowki> (07.02.2014)
- <http://www.torun.pl/pl/swieto-ulicy-przedzamcze-2.>, (06.02.2014)
- <http://www.turystyka.torun.pl/art/109/most-paulinski.html> (03.02.2014)
- <http://www.turystyka.torun.pl/art/210/aleja-herbow-miast-hanzeatycznych-i-handlowych.html> (20.02.2014)
- <http://www.unesco.pl/kultura/dziedzictwo-kulturowe/swiatowe-dziedzictwo/polskie-obiekty/>, (19.03.2014)

Festivals on the streets of Toruń Old Town – a new form of promotion of cultural heritage in urban tourism.

Key words: street festival, the Old Town, break city, urban tourism, cultural heritage, Toruń monuments

Abstract: One of the most popular forms of tourism is a urban tourism, especially in the context of growing popularity of phenomena "city break".The interest of tourists the city, as a tourist attraction, has a long tradition.Short trips to attractive tourist towns are an interesting alternative to long and costly trips over the coast or to the mountains.Developing tourism in cities is a great way for economic development in some areas and to acquaint a wide audience with cultural heritage of area.Some areas of the city are particularly predisposed to develop urban tourism.These areas include the Old Towns, due to the accumulation of numerous monuments and special atmosphere of bygone eras.It seems sightseeing valuable edifices by contemporary urban tourist is not enough for him.Therefore, many organizations municipal institutions and authorities meet expectation of the tourists and residents, combining their interests.They organize "festival of streets", during which tourist can not only see but also feel of special atmosphere of this place.The purpose of this article is to determine, on the basis of available source materials on the Internet, to investigate the history of the analyzed phenomenon in case of the streets of Toruń Old Town.